

Fundusze Europejskie
dla Opolskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

 OPOLSKIE

Ewaluacja bieżąca kryteriów i systemu wyboru projektów oraz ocena podejścia do sposobu realizacji zasad równościowych w ramach FEO 2021-2027

Streszczenie raportu z badania

Wykonawca:

Openfield sp. z o. o.
ul. Tadeusza Kościuszki 29/4
45-062 Opole

Openfield

Zamawiający:

Województwo Opolskie
Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
ul. Ostrówek 5
45-088 Opole

Tło i cele badania

Badanie ewaluacyjne zostało zaplanowane w odpowiedzi na potrzebę oceny skuteczności wdrażania programu „Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021–2027” (FEO 2021–2027) w województwie opolskim. Badanie wypełnia wymóg zawarty w „Wytycznych dotyczących ewaluacji polityki spójności na lata 2021–2027”, zgodnie z którymi każda Instytucja Zarządzająca (IZ) zobowiązana została do uruchomienia ewaluacji bieżącej kryteriów i systemu wyboru projektów danego programu, nie później niż dwa lata od decyzji Komisji Europejskiej o jego zatwierdzeniu. Ponadto, zgodnie z zapisami podrozdziału 5.2, pkt 4 „Wytycznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021–2027”, przynajmniej raz w okresie realizacji programu IZ przeprowadza analizę sposobu wdrażania programu w zakresie zgodności z zasadami równościowymi.

Kontekst czasowy realizacji badania, związany z opóźnieniem we wdrażaniu programów regionalnych, miał wpływ na jego wyniki. Ze względu na około dwuletnie opóźnienie w realizacji działań operacyjnych w programie, część rekomendacji zaproponowanych w badaniu może zostać uwzględniona dopiero w kolejnej perspektywie finansowej. W rezultacie, wpływ oraz użyteczność wyników ewaluacji w bieżącym zarządzaniu programem mogą być ograniczone, a pełne wdrożenie zmian może mieć miejsce dopiero w przyszłości.

Wyniki badania - ocena systemu wyboru projektów

Co działa poprawnie? Mocne strony systemu - badanie zidentyfikowało kilka kluczowych obszarów, które stanowią o sile i przyjazności systemu FEO 2021–2027.

Analiza systemu wyboru projektów w ramach FEO 2021–2027 przynosi jednoznaczny, ogólny wniosek: **jest to mechanizm solidny, funkcjonalny i pozytywnie oceniany zarówno przez instytucje wdrażające, jak i przez jego głównych użytkowników – wnioskodawców.**

System charakteryzuje się bardzo dobrze zaprojektowanymi elementami widocznymi dla użytkownika, takimi jak wsparcie informacyjne czy jakość dokumentacji.

Jasne i zrozumiałe kryteria oceny projektów

Kryteria oceny projektów FEO 2021–2027 zostały zaprojektowane w sposób przejrzysty i równy dla wszystkich. Nie odnoszą się do statusu społecznego czy cech wnioskodawców, ale wyłącznie do wymogów merytorycznych i proceduralnych. Każde z czterech stosowanych kryteriów równościowych jest warunkiem koniecznym: projekt musi je spełnić, by w ogóle przejść ocenę. To sprawia, że **równość i niedyskryminacja są nie dodatkiem, ale fundamentem całego procesu.**

Wzorowe wsparcie dla wnioskodawców

Jednym z najmocniejszych i najwyżej ocenianych elementów jest system wsparcia dla osób i instytucji ubiegających się o dofinansowanie. **Działania informacyjne, szkolenia, webinaria oraz możliwość bezpośredniego kontaktu i indywidualnych konsultacji z pracownikami IZ i Instytucji Pośredniczących (IP) są postrzegane jako niezwykle pomocne.** Skuteczność tych działań potwierdzają dane liczbowe: aż 98,1% respondentów badania ankietowego zadeklarowało, że nie miało żadnych trudności z dostępem do informacji o konkursach i naborach. Im lepiej przygotowany jest wnioskodawca, tym wyższa jest jakość składanych projektów, co przekłada się na mniejszą liczbę błędów formalnych i sprawniejszy przebieg oceny. W tym kontekście warto podkreślić ciągłą potrzebę dalszego rozwijania materiałów pomocniczych – takich jak poradniki, nagrania czy przykłady dobrych praktyk – które mogłyby szczególnie wesprzeć mniej doświadczonych wnioskodawców oraz przyczynić się do dalszego podnoszenia jakości aplikacji, a tym samym efektywności całego systemu wsparcia.

Przejrzysta i zrozumiała dokumentacja

Dokumenty takie jak regulaminy naborów, instrukcje wypełniania wniosków czy wzory załączników zostały uznane za klarowne, logicznie ułożone i napisane zrozumiałym językiem. **W badaniu ankietowym odsetek respondentów, którzy uznali kluczowe dokumenty za „zdecydowanie zrozumiałe”, wahał się od 83% do 86%.** Co więcej, niemal

wszyscy badani (98,3% beneficjentów i 97,6% nieskutecznych wnioskodawców) uznali liczbę udostępnionych dokumentów za adekwatną i wystarczającą. To ważny sygnał, że system na etapie przygotowań nie tworzy niepotrzebnych barier i jest przyjazny dla użytkownika.

Sprawny system informatyczny

Platforma do składania i obsługi wniosków o dofinansowanie (LSI2021) również zebrala pozytywne oceny. Użytkownicy określali ją jako sprawnie działającą, intuicyjną i umożliwiającą bieżące śledzenie statusu oceny wniosku. Choć zidentyfikowano pewne drobne niedoskonałości, takie jak np. brak możliwości jednoczesnej pracy nad wnioskiem przez kilka osób – funkcjonalność uznawaną przez użytkowników za potrzebną – warto jednak dodać, że jak wykazało badanie jej wdrożenie jest technicznie niemożliwe, dlatego ogólna ocena systemu pozostaje wysoka.

Co można usprawnić? Obszary do dalszego rozwoju - podkreślając ogólną pozytywną ocenę, badanie wskazało kilka obszarów, których usprawnienie mogłoby dodatkowo zwiększyć efektywność i przyjazność systemu.

Czas oczekiwania na ocenę – główne wyzwanie

Najczęściej wskazywanym przez wnioskodawców problemem jest długi **czas oczekiwania na ostateczną ocenę wniosku. Nieco ponad 65% badanych** – zarówno tych, którzy otrzymali dofinansowanie, jak i tych, których wnioski odrzucono – oceniło ten okres jako „długi” lub „raczej długi”. Przyczyny tego stanu rzeczy są złożone i leżą w dużej mierze po stronie wewnętrznych procesów, nie zawsze też zależnych od instytucji organizującej nabór. Na długość oceny wpływają m.in. konieczność prowadzenia procedur wyjaśniających i negocjacji z wnioskodawcami, protesty, a także czynniki zewnętrzne, takie jak chociażby opóźnienie we wdrażaniu programu, które skumulowały nabory i skróciły czas dostępny na ocenę. Lepsze zrozumienie procesu pozwoli wnioskodawcom postrzegać wydłużony czas oceny nie jako barierę biurokratyczną, ale jako mechanizm kontroli jakości, który chroni ich interesy poprzez zmniejszenie ryzyka błędów w przyszłej realizacji projektu.

Doprecyzowanie kryteriów oceny

Wnioski z badania wskazują też na potrzebę wprowadzenia drobnych, ale istotnych korekt w nazewnictwie i definicjach niektórych kryteriów oceny, aby uczynić je jeszcze bardziej jednoznacznymi. Rekomendowano na przykład zmianę nazwy kryterium „Poprawność formalno-techniczna projektu” na „Poprawność dokumentacji projektu”, co lepiej oddaje jego faktyczny zakres, obejmujący kompletność dokumentacji i poprawność podpisów. **Zmiana ta sprawi, że wnioskodawcy od razu zrozumieją, iż ocenie podlega kompletność i prawidłowość złożonych dokumentów. Wyeliminuje to niepewność i pozwoli precyzyjniej przygotować wniosek, zmniejszając ryzyko odrzucenia z powodów formalnych.** Podobne doprecyzowanie zalecono dla kryterium dotyczącego zasad równościowych, aby jego język był bardziej precyzyjny.

Premiowanie projektów wybitnych i innowacyjnych

Wyniki badania pokazują, że system oceny projektów dobrze uwzględnia innowacyjność w działaniach gospodarczych i technologicznych. W przyszłości warto premiować innowacyjność także w projektach społecznych, edukacyjnych czy środowiskowych. Nowe podejścia i rozwiązania eksperymentalne w tych obszarach mogą przynieść istotne zmiany jakościowe, dlatego rekomendowano rozważenie stworzenia kryterium oceny wspierającego również tego typu innowacje. Takie rozwiązanie dałoby ambitnym i strategicznie przemyślanym projektom realną przewagę konkurencyjną. Zachęciłoby to wnioskodawców do kreatywności i tworzenia projektów o większym potencjale, z wiedzą, że ich wysiłek zostanie doceniony i nagrodzony większą szansą na dofinansowanie.

Tabela 1. Mocne strony oraz rekomendacje

Obszar analizy	Co działa poprawnie i jest zgodne z zasadami? (mocne strony)	Główne wnioski i kierunki na przyszłość (rekomendacje)
System Wyboru Projektów	- Precyzyjne definicje kryteriów.	- Doprecyzowanie nazw i definicji dwóch kryteriów oceny oraz kontynuowanie systematycznego przeglądu zestawów kryteriów oceny.
	- Dobre wsparcie informacyjne i szkoleniowe dla wnioskodawców.	- Wzmocnienie komunikacji na temat etapów i czasu trwania oceny projektów.
	- Przejrzysta i wysoko oceniana dokumentacja konkursowa.	- Wprowadzenie mechanizmów premiujących projekty innowacyjne i projekty o szczególnym znaczeniu dla regionu.
	- Sprawnie działający i intuicyjny system informatyczny.	

Wyniki badania - analiza i ocena sposobu wdrażania programu w zakresie zgodności z zasadami równościowymi

Jednym z kluczowych osiągnięć programu FEO 2021-2027 jest **systemowe i konsekwentne podejście do wdrażania zasad równościowych**. Równość szans, niedyskryminacja i dostępność nie są traktowane jako symboliczny dodatek, ale jako integralny element wbudowany w architekturę programu na każdym etapie – od planowania, przez wybór projektów, aż po ich realizację i kontrolę.

System osiągnął w tym zakresie wysoki poziom dojrzałości proceduralnej, co oznacza, że odpowiednie zasady, dokumenty i role instytucjonalne są na swoim miejscu i funkcjonują poprawnie. Wyzwaniem na przyszłość jest przejście do etapu dojrzałości kulturowej, w którym formalne wymogi zostaną w pełni zrozumiane i zinternalizowane przez wszystkich uczestników systemu.

Równość szans, niedyskryminacja i dostępność nie są traktowane jako symboliczny dodatek, ale jako integralny element wbudowany w architekturę programu na każdym etapie – od planowania, przez wybór projektów, aż po ich realizację i kontrolę.

Co działa poprawnie? Najważniejsze osiągnięcia - wdrażanie zasad równościowych w FEO 2021-2027 opiera się na kilku solidnych filarach, które zapewniają jego skuteczność.

Aktywni Koordynatorzy ds. Równości

W strukturach IZ oraz IP powołano dedykowanych koordynatorów ds. zasad równościowych oraz ds. Karty Praw Podstawowych. Ich rola wykracza daleko poza formalny nadzór. Koordynatorzy aktywnie wspierają beneficjentów, opiniują dokumentację konkursową, prowadzą szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne oraz dbają o spójną interpretację przepisów. **Ich zaangażowanie przyczyniło się do wzrostu świadomości i kompetencji w zakresie równości w całym systemie wdrażania.** To właśnie ich obecność i zaangażowanie sprawiły, że instytucje coraz uważniej i świadomiej podchodzą do kwestii równości.

Jasne i weryfikowalne wymogi

Dokumentacja konkursowa zawiera jednoznaczne i weryfikowalne zapisy dotyczące równości, dostępności i niedyskryminacji. Szczególnie ważnym narzędziem jest obowiązkowy „Standard minimum realizacji zasady równości kobiet i mężczyzn”. Wymusza on na wnioskodawcach nie tylko ogólne deklaracje, ale konkretną analizę sytuacji obu płci w kontekście projektu i zaplanowanie działań odpowiadających na zdiagnozowane nierówności. Około 60% zbadanych wniosków o dofinansowanie opisywało konkretnie proponowane rozwiązania: dostępność architektoniczną i cyfrową, racjonalne usprawnienia, wsparcie dla opiekunów, tłumaczy migowych czy preferencje rekrutacyjne. Właśnie te projekty najlepiej realizowały idee równości – pokazując, że różnica między „odhaczeniem wymogu” a prawdziwym działaniem jest bardzo wyraźna.

Konsekwentne egzekwowanie dostępności

Program FEO 2021-2027 kładzie duży nacisk na zapewnienie dostępności.

Standardy dostępności, zgodne z wytycznymi krajowymi i unijnymi, są jasno określone w dokumentacji i konsekwentnie egzekwowane na etapie oceny i realizacji projektów. Dzięki temu zasada dostępności dla osób

z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami przekłada się na konkretne, fizyczne i cyfrowe udogodnienia, usuwając realne bariery w dostępie do wsparcia.

Wzmocnienie tego obszaru oznacza bardziej trafne projekty i wyższą skuteczność działań, satysfakcję uczestników i lepszy wizerunek programu.

Skuteczny system – jasne procedury

Monitoring i kontrola też nie są pustymi procedurami. System wskaźników pozwala sprawdzać, kto korzysta ze wsparcia – z podziałem na płeć, status osoby z niepełnosprawnością czy sytuację na rynku pracy. Do tego dochodzą **jawne procedury zgłaszania naruszeń w ramach Karty Praw Podstawowych (KPP) i Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (KPON) – dostępne dla uczestników projektów i beneficjentów.** Dzięki nim można reagować na ewentualne problemy szybko i przejrzysto.

Adekwatność i zakres wsparcia grup narażonych na dyskryminację w ramach FEO 2021–2027 w województwie opolskim

Program FEO 2021–2027 został zaprojektowany tak, aby obejmować szerokie spektrum grup narażonych na wykluczenie. Analiza dokumentów potwierdziła, że katalog przesłanek dyskryminacyjnych jest pełny i uwzględnia m.in. kobiety, osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, migrantów, Romów, młodzież NEET czy osoby w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. W praktyce wiele projektów rzeczywiście odpowiada na potrzeby wskazanych grup - pojawiają się rozwiązania m.in. takie jak asystenci i tłumacze polskiego języka migowego, wsparcie transportowe, komponenty językowe i psychologiczne dla dzieci migrantów czy działania aktywizacyjne dla kobiet wracających na rynek pracy.

Co można usprawnić? Obszary do dalszego rozwoju - gdzie warto i należy wzmocnić system.

Od formalnego wymogu do głębokiego zrozumienia

Pomimo bardzo dobrze funkcjonujących ram formalnych, kluczowym wyzwaniem pozostaje zmiana postaw i pogłębienie zrozumienia zasad równościowych wśród części wnioskodawców. Analiza 524 wniosków o dofinansowanie ujawniła, że w około 40% z nich zapisy dotyczące równości i niedyskryminacji miały charakter ogólny i szablonowy. Wnioskodawcy często ograniczali się do skopiowania standardowych formuł z wytycznych, bez próby odniesienia ich do specyfiki własnego projektu, jego celów czy grupy docelowej.

Nie świadczy to o złej woli, lecz raczej o traktowaniu tych wymogów jako formalności, którą należy „odhaczyć”, aby wniosek przeszedł ocenę. Dlatego przyszłe działania powinny koncentrować się na wspieraniu beneficjentów w przejściu od formalnego spełniania wymogów do autentycznego i świadomego projektowania interwencji w duchu równości i włączenia społecznego. Kluczowe będzie tu dalsze inwestowanie w działania edukacyjne, promowanie dobrych praktyk i pokazywanie realnych korzyści płynących z takiego podejścia.

Standard minimum: mocny fundament, potrzebne wsparcie praktyczne

Standard minimum dotyczący równości kobiet i mężczyzn okazał się mocnym, ale i wymagającym narzędziem. Z jednej strony gwarantuje, że temat nie jest pomijany. Z drugiej **bywa traktowany formalnie i powierzchownie, a opisy we wnioskach często są kopiowane i mało pogłębione.** Tu pojawia się przestrzeń na dalsze wsparcie: dobre przykłady, szkolenia czy proste instrukcje, które pokażą wnioskodawcom, że równość płci to nie tylko wymóg, ale i realny potencjał rozwojowy projektu. Wzmocnienie tego obszaru oznacza wyższą jakość wniosków,

bardziej trafne interwencje (wsparcie oferowane w projektach), mniej ryzyk formalnych i szybsze procedowanie, a także wyższe zadowolenie uczestników oraz wzmocnienie wizerunku programu jako nowoczesnego i odpowiedzialnego.

KPP i KPON: krajowe wsparcie dla spójnej praktyki w regionach

Badanie pokazało, że wdrażanie zasad KPP i KPON w ramach FEO 2021–2027 wymaga większego wsparcia na poziomie krajowym. Instytucje regionalne dobrze realizują swoje zadania, ale potrzebują dodatkowych narzędzi, spójnych interpretacji oraz programów szkoleniowych dostosowanych do praktyki wdrażania. Z tego wynika potrzeba wzmocnienia działań na poziomie krajowym. Eksperci zwrócili uwagę na potrzebę m.in. powołania międzyinstytucjonalnego zespołu roboczego do przygotowania repozytorium wiedzy, stworzenie cyfrowej platformy wymiany doświadczeń równościowych oraz opracowanie programów szkoleń na poziomie krajowym. Wzmocnienie tego obszaru to realne korzyści: spójniejsze decyzje i mniejsze ryzyko rozbieżnych interpretacji, szybsze procedowanie spraw, wyższa jakość projektów i lepsze wyniki programu.

Tabela 2. Mocne strony i rekomendacje

Obszar analizy	Co działa poprawnie i jest zgodne z zasadami? (mocne strony)	Główne wnioski i kierunki na przyszłość (rekomendacje)
Wdrażanie Zasad Równościowych	- Systemowe podejście z aktywną rolą koordynatorów ds. równości. - Jednoznaczne i weryfikowalne wymogi w dokumentacji (np. Standard minimum).	- Rekomendacja horyzontalna: Stworzenie platformy wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie równości oraz zaprojektowanie programów szkoleń na poziomie krajowym.
	- Konsekwentne egzekwowanie standardów dostępności w projektach i jawne procedury zgłaszania naruszeń KPP/KPON umożliwiające szybkie i przejrzyste działania korygujące.	- Rekomendacja horyzontalna: Powołanie międzyinstytucjonalnego zespołu roboczego do przygotowania treści i struktury repozytorium.
	- Adekwatność i szeroki zakres wsparcia dla grup narażonych na dyskryminację	

Metodyka badania

O wiarygodności ewaluacji decyduje solidność metod. Zespół w oparciu o wytyczne zamawiającego przyjął strategię triangulacji i trzy uzupełniające się fazy, aby budować obiektywne, rzetelne wnioski oparte na twardych dowodach oraz pełny obraz funkcjonowania FEO 2021–2027.

Tabela 3. Plan badania

Faza 1 – analiza dokumentów	Pogłębiony przegląd aktów UE i krajowych, dokumentów programowych (m.in. FEO 2021–2027, SZOP) i konkursowych, w tym regulaminów i kryteriów, analiza wniosków o dofinansowanie.
Faza 2 – badania ilościowe	Ankiety CATI/CAWI wśród 161 unikalnych wnioskodawców (120 skutecznych, 41 odrzuconych) oraz 11 ekspertów KOP, aby zweryfikować skalę zjawisk i zebrać doświadczenia „klientów” systemu.
Faza 3 – badania jakościowe	7 zogniskowanych wywiadów grupowych, w których udział wzięli przedstawiciele niemal każdej strony zaangażowanej w program: Pracownicy IZ i IP, czyli osoby odpowiedzialne za tworzenie i wdrażanie programu, Członkowie KM FEO 2021-2027 oraz grupy roboczej ds. partnerstwa, Koordynatorzy ds. zasad równościowych i Karty Praw Podstawowych. Ponadto Eksperti regionalni z kluczowych dziedzin, takich jak edukacja, demografia, rynek pracy, zdrowie czy środowisko. Sami beneficjenci, którzy dzielili się swoimi praktycznymi doświadczeniami z realizacji projektów. Zrealizowano także 12 wywiadów pogłębionych (IDI) z ekspertami regionalnymi

Połączenie warstwy desk research, danych ankietowych i wywiadów pozwoliło nie tylko wykryć wzorce (np. ocenę długości procesu), lecz także zrozumieć ich przyczyny po stronie instytucji (negocjacje, procedury wewnętrzne), dzięki czemu wnioski i rekomendacje są dobrze uzasadnione i osadzone w realiach wdrażania programu. Całość domknął panel rekomendacyjny, który posłużył do doprecyzowania i ukierunkowania końcowych propozycji zmian.

